

O ANALIZĂ A SĂRĂCIEI EXTREME DIN AFRICA OCCIDENTALĂ: CAUZE, EVOLUȚII ȘI POSIBILE SOLUȚII

Ștefan SMILSCHI^{1*}, Andrei PRICOP²

¹Facultatea de Filosofie și Științe Social-Politice, Universitatea Alexandru Ioan Cuza, Iași, România

²Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Universitatea Alexandru Ioan Cuza, Iași, România

*Autorul corespondent: Ștefan SMILSCHI, e-mail smilschistefan13@gmail.com

Coordonator științific a autorului corespondent: Prof. dr. **Bogdan ȘTEFANACHI**, UAIC

Abstract. Cercetarea cantitativă a arătat o corelație negativă între sărăcia extremă, măsurată prin indicatorii aleși și variabilele independente semnificative, precum integritatea guvernamentală și drepturile de proprietate. Mai exact, odată ce variabilele independente cresc, nivelul de sărăcie extremă scade. În urma cercetării am obținut doi indicatori relevanți:

Drepturile de proprietate afectează în mod direct accesul la cei doi indicatori folosiți de noi pentru a defini sărăcia extremă. Atât locuințele cetățenilor cât și accesul la mijloace de igienă de bază sunt piloni esențiali în dezvoltarea și menținerea unui standard de viață minim necesar. Lipsa predominanței drepturilor de proprietate este datorată atât unor norme culturale specifice continentului cât și efectului colonialismului urmate de un model de dezvoltare neoliberal. Lipsa drepturilor de proprietate rezultă astfel în incapacitatea populației generale de a utiliza în mod complet resursele locale.

Integritatea guvernamentală afectează diverse arii ce au o relație direct proporțională cu accesul oamenilor la elemente de evitare a sărăciei extreme, incluzând indicatorii aleși de noi. Accesul la locuințe de o calitate minimă cât și la mijloace de menținere a igienei sunt cauzate atât de sărăcie ca un factor în sine, cât și de o ineficiență sau dezinteres municipal de dezvoltare și menținere a unei infrastructuri de bază rezultând în medii sociale defavorizate.

Cuvinte-cheie: Western Africa, poverty, government integrity, property rights.

Introducere

Lucrarea de față cuprinde o analiză a unui eșantion de șapte țări din Africa Occidentală: Camerun, Coasta de Fildeș, Republica Democrată Congo, Gambia, Guineea-Bissau, Nigeria și Senegal între anii 2018-2020. Ipoteza pe care am încercat să o demonstrăm prin studiul cantitativ este impactul unui nivel ridicat de integritate guvernamentale și drepturi de proprietate asupra reducerii gradului de sărăcie extremă, un indicator format din procentul populației care trăiește în “slums” și procentul oamenilor cu acces la mijloace de menținere a igienei personale precum apă și săpun.

Indicator privind sărăcia extremă = 50% x Populația care trăiește în mahalale (% din populația urbană) + 50% x Persoane cu facilități de bază pentru spălarea mâinilor, inclusiv săpun și apă (% din populație).

Statele examinate sunt afectate în mod negativ de nivele ridicate de sărăcie extremă (pe care o expunem în termenii noștri prin media celor două variabile dependente), sărăcie care ar putea fi redusă de diverși factori, precum predictorii selectați. Relația dintre acestea, motivul variației și originea acestor probleme va fi elaborată pe parcurs, pentru a determina sursa indicatorilor și modalități de abordare a acestora, precum și posibile reforme ce pot contribui la remedierea și dezvoltarea sustenabilă a celor șapte actori africani.

1. Identificarea elementelor ce cauzează slăbiciuni structurale în standardul de viață și sărăcia extremă din Africa de Vest.

1.1. Declararea elementelor relevante alese pentru definirea sărăciei extreme

Lucrarea noastră se bazează pe obținerea unor corelații cu indicatorul agregat principal și anume sărăcia extremă. Sărăcia extremă poate fi categorizată și interpretată în diverse metode. Conform Națiunilor Unite sărăcia extremă poate fi definită drept „o condiție caracterizată de o lipsă severă a accesului la nevoi umane fundamentale precum mâncare, apă potabilă, igienă, sănătate, adăpost, educație și informație” [1]. În acest studiu sărăcia extremă este separată în părți egale în numărul de oameni ce trăiesc în „slums” și numărul de oameni cu lipsă de acces sau acces limitat la o sursă de apă curată și mijloace de menținere a igienei. Ambele părți care alcătuiesc subiectul de interes sunt nevoi esențiale pentru menținerea unui mediu sigur care promovează sănătatea și condițiile de trai minim necesare pentru accesul la oportunități pentru generațiile prezente și viitoare. Aceste două elemente regăsite în definiția Națiunilor Unite reprezintă o parte centrală a cercetării noastre considerând ca, în interesul asigurării celor mai de bază necesități precum apa și mâncare, accesul la adăpost calitativ și igiena minimă sunt văzute drept secundare comparativ cu nevoile imediate pentru supraviețuire.

Un nivel crescut de ceea ce definim ca „Population living in slums” reprezintă un indicator util privind resursele disponibile populației din acele zone, ineficiență/corupție guvernamentală și un dezinteres general pentru dezvoltare și îmbunătățirea regiunilor afectate. Oamenii din zonele unde aceste adăposturi sunt predominante, suferă de o lipsă disproporțională privind accesul la infrastructura de calitate, oportunități locale și dezvoltarea de avere intergenerațională [2]. De asemenea, predominanța acestor moduri de trăi duce inevitabil la emigrarea populației tinere spre regiuni sau țări dezvoltate, lăsând comunitățile fără cea mai valoroasă resursă umană de care ar putea dispune [3].

Un nivel scăzut de ceea ce definim ca „People with basic handwashing facilities including soap and water” este o consecință a primei părți discutate mai sus, adăposturile definite ca „slums” fiind deseori lipsite de infrastructura necesară pentru a transporta apa și pentru a comercializa produse de igienă. Comparativ cu restul Africii, regiunea de vest reprezintă cel mai mare procent de persoane fără acces la mijloace de bază necesare pentru spălarea mâinilor [3].

Celelalte două elemente care reies din studiul nostru calitativ au fost integritatea guvernamentală și drepturile de proprietate ca factori relevanți pentru scăderea sărăciei extreme.

1.2. Prezentarea datelor și a corelațiilor obținute

Corelația obținută este una negativă deoarece, atât timp cât integritatea guvernamentală și drepturile de proprietate cresc cu atât sărăcia extremă și elementele ce o definesc în studiul nostru (lipsa de adăpost calitativ și lipsa de acces) scad. [Fig.1].

Integritatea guvernamentală reprezintă primul pilon pe baza căruia o societate se dezvoltă și își stabilește planurile de acțiune. În cazul Africii de Vest acesta este un factor principal atât în capacitatea sau incapacitatea guvernelor de a utiliza corespunzător resursele limitate de care dispun, cât și alcătuirea unei agende naționale de dezvoltare pentru ariile de interes major.

Considerând că indicatorul numit „ cheltuieli guvernamentale” nu a arătat o corelație semnificativă trebuie să interpretăm diferite situații prin intermediul integrității. Dacă impactul cheltuielilor și volumul său, nu îmbunătățesc condițiile de trai relevante, unde sunt acestea direcționate și de ce nu sunt utilizate pentru dezvoltarea regiunii? Deși o diferență privind investițiile guvernamentale dintre rural și urban există în toate țările, majoritatea Africii de Vest este încă o regiune centrată pe spațiul rural în ciuda urbanizării rapide.

O explicație pentru acest fenomen este inechitatea economică perpetuată de inacțiunea guvernelor din regiunea africană în reducerea ei și remediarea aspectelor neolibérale de dezvoltare. În 2019, 1% din populația Africii de Vest deținea mai multe resurse decât restul de 99% combinat. Lăsând la o parte implicația morală în meritul reprezentat de resursele primite, acest model de centralizare a mării majorității a resurselor de un grup restrâns din populație este caracteristic principiilor neolibérale de dereglementare, austeritate și privatizare.

Drepturile de proprietate reprezintă al doilea pilon necesar dezvoltării în climatul economic din prezent. Capacitatea de a controla totalitatea resurselor dintr-o proprietate este esențial pentru maximizarea oportunităților pe care acesta le oferă. În Africa de Vest, dar și în Africa în general, drepturile de proprietate sunt limitate, deseori indivizii neavând capacitatea să dovedească legal controlul asupra spațiului pe care îl ocupă. Atât statul cât și lideri de comunitate fără limite democratice asupra intereselor acestora i-au decizii ce defavorizează majoritatea cetățenilor ce au un rol de întreținere și utilizare a teritoriului, dar nu și de proprietate sau dezvoltare individuală [4].

În absența unor guverne locale și naționale ce au un interes în remedierea sărăciei extreme precum și în prezența liderilor de comunitate și a organizării colective a teritoriului lipsite de mijloace democratice interesul principal urmat este al unei elite minoritare și nu al populației generale dezavantajate.

1.3. Elaborarea ariilor de interes și a potențialelor arii de interes

Conform cercetării noastre putem împărți cele șapte state în trei categorii în funcție de severitatea corelației. În cazul Republicii Democrate Congo și a Nigeriei observăm un nivel crescut de sărăcie extremă(40-50), în Guineea-Bissau; Coasta de Fildeș; Camerun(30-40) un nivel mediu și în Senegal și Gambia un nivel comparativ scăzut(25-30). [Fig.1] Motivul pentru această diferență sunt gradele diferite de persoane care trăiesc în „slums” și numărul de oameni cu acces la facilități de spălare a mâinilor. Putem astfel să deducem că, prin îmbunătățirea acestor elemente, severitatea sărăciei extreme din zona 40-50 poate să scadă în regiunile mai puțin grave.

2. Relevanța elementelor cauzale și rolul lor în perpetuarea situațiilor de risc, ineficiența și stagnarea dezvoltării umane.

Perpetuarea acestor situații de risc nu poate fi atribuită unor decizii izolate sau a unor probleme temporare ce urmează să fie rezolvate. Aceste vulnerabilități sunt de natură sistemică, atât perpetuate dar și ignorate de modelul de dezvoltare predominant atât în regiune cât și pe continent în general, anume modelul neoliberal. În ciuda faptului că modelul respectiv a dovedit o capacitate crescută de optimizare a piețelor economice, facilitare a comerțului internațional și posibilitatea cetățenilor de a-și aplica talentele în alte țări prin oportunități de muncă, acesta rămâne incapabil să identifice și să abordeze disparități de putere generate de o inechitate economică acerbă, în special în regiuni precum Africa de Vest unde lipsa integrității guvernamentale lasă o mare parte din cetățeni la mila unui spațiu economic condus de elite fie afiliate cu întreprinderi locale/internaționale, actori statali corupți sau lideri de comunitate ce își mențin puterea prin mijloace nedemocratice. Perpetuarea acestui sistem de dezvoltare inechitabil are consecințe atât pe termen limitat cât și pe termen lung, afectând stabilitatea regională dar și spațiul material și ideologic.

2.1. Argumentul material- utilizarea ineficientă a resurselor

Prima consecință a perpetuării unui model ce accentuează și ignoră medii sociale defavorizate, este alocarea ineficientă a resurselor după o percepție subiectivă privind meritul și dreptul unor elite economice restrânse, de a administra și controla majoritatea resurselor. În absența unei implicări democratice reale dezvoltarea zonelor populate de cetățeni cu resurse limitate devine o grijă secundară, uneori portretizată drept ca vina persoanelor respective ce nu își pot îmbunătăți situația. Distribuția echitabilă a acestor resurse ar rezolva problemele discutate mai sus, considerând că igiena și adăpostul sunt elemente în care cetățenii investesc odată ce au resursele necesare. Pe lângă aceasta, capacitatea organizațiilor guvernamentale regionale de colectare a taxelor, incorporare a economiilor și stopare a corupției este limitat, taxele reprezentând mai puțin din 13% din PIB-ul general [5]. Această dificultate lasă guvernele fără fondurile necesare deja limitate pentru programe sociale, investiții și oportunități pentru cetățeni. Aceste ineficiențe sunt deseori ajutate de corupție prin darea de mită atât pentru evitarea taxelor de care elitele economice naționale, dar și de către actori internaționali ce caută avantaje prin intermediul funcționarii lor guvernamentale [6].

2.2. Argumentul ideologic- lipsa încrederii în democrație

A doua consecință a perpetuării modelului neoliberal și a consecințelor aduse de acesta în arii de echitate economică și integritate guvernamentală este susținerea unor guverne detașate de interesele directe ale majorității. Un efect consistent al regimurilor incapabile să producă bunuri, servicii și oportunități pentru populația peste care guvernează este instabilitate socială și politică. În absența unor rezultate populația afectată de lipsuri elementare are tendința să graviteze spre mișcări revoluționare, foarte des caracterizate de indivizi autoritari ce acuză democrațiile în sine a fi corupte, ineficiente și apatice. Prezența grupărilor teroriste apare astfel ca un simptom al unor societăți ce ignoră probleme sociale masive în favoarea unor elite economice și politice [7].

Este relevant să reamintim faptul că regimul democratic nu este o inevitabilitate sau ceva sigur în era modernă, majoritatea actorilor internaționali fiind în afara a ceea ce numim „democrații complete”[8] Sistemul neoliberal a vândut, pentru o lungă perioadă de timp, ideea că interdependența economică, dereglementarea și piața liberă vor fi mecanismele ce vor răspândi democrația. Acest lucru nu s-a dovedit doar eronat, ci chiar opus în multe cazuri unde, liderii autoritari au cooptat aspecte ale modelului neoliberal fără a renunța la puterea lor politică, adaptând doar mecanismele pieței compatibile cu sistemul autoritar [9].

2.3. Argumentul stabilității- pericolul destabilizării regionale și a conflictelor interne și externe

A treia consecință privind continuarea utilizării modelului este un pericol agregat din ultimele două situații de risc. În absența unor modalități de menținere a unui grad minim de trai și în deteriorarea structurilor democratice actorii regionali, în acest scenariu lipsiți de resurse și conduși de lideri autoritari pot justifica abuzuri atât la adresa drepturilor omului prin denumirea unui grup ca “țap ispășitor” fie prin invazia directă a vecinilor pentru a asigura teritoriu, resurse sau populație. Astfel, ignorarea problemelor unui stat poate avea repercusiuni indirecte asupra altor state vecine din regiune, necesitând un nivel ridicat de cooperare, comunicare și ajutor pentru prevenirea unui efect de domino.

Concluzie

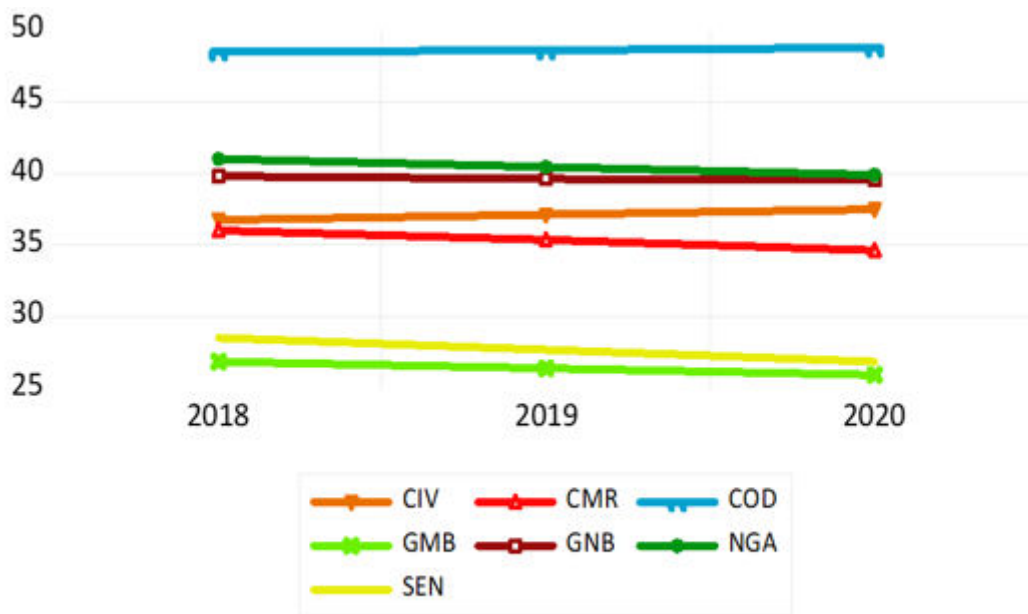
Concluzia la care am ajuns în urma cercetării [Fig.2] este corelația negativă dintre sărăcia extremă și îmbunătățirea indicatorilor de integritate guvernamentală și drepturi de proprietate. Atât timp cât aceștia experimentează îmbunătățire elementele ce ne compun indicatorul agregat vor scădea. Modul prin care aceste riscuri se perpetuează nu se rezumă doar la decizii făcute de o generație de indivizi, funcționari publici sau elite economice ci o slăbiciune sistemică adusă de un model de dezvoltare ce se axează pe arii relevante doar intereselor unei părți limitate ale societății ignorând elementele ce compun sărăcia extremă.

Tabele:

Tabel 1. Estimarea sărăciei extreme prin ecuații de regresie cu date de tip panel

	Model 1 Random Effects	Model 1 Fixed Effects	Model 2 Random Effects	Model 2 Fixed Effects
GOV INTEGRITY	-0.096 (0.025) **	-0.069 (0.026) **	-0.096 (0.023) ***	-0.081 (0.024) ***
GOV SPENDING	-0.003 (0.029)	-0.033 (0.030)	-	-
PROPERTY RIGHTS	-0.138 (0.035) **	-0.096 (0.036) **	-0.139 (0.029) ***	-0.121 (0.029) ***
CONSTANT	44.862 (2.636) ***	45.079 (2.202) ***	44.586 (2.247) ***	43.471 (1.686) ***
ADJ R²	0.380	0.997	0.419	0.997

Figuri:

Evolution of our aggregate indicator on extreme poverty 2018-2020

Figura 1: Relația statistică comparativă

Pentru a valida modelul 2 cu efecte fixe, este necesar să efectuăm un test Hausman, iar modelul 2 cu efecte fixe va deveni valid dacă Prob. va fi < de 0.05.

Correlated Random Effects - Hausman Test
Equation: Untitled
Test cross-section random effects

Test Summary	Chi-Sq. Statistic	Chi-Sq. d.f.	Prob.
Cross-section random	10.872487	2	0.0044

Figura 2. Test Hausman pentru Modelul 2 cu efecte fixe

$$\text{SĂRĂCIE EXTREMĂ} = -0.081531952991 * \text{GOV_INTEGR} - 0.121571520184 * \text{PROPEY_RIGHTS} + 43.4711974638 + [\text{CX}=\text{F}]$$

Bibliografie

- [1] Report of the World Summit for Social Development, United Nations.1995. pp. 6–12
- [2] *West Africa: extreme inequality in numbers*, OXFAM International. 2024. [Online]. Available: <https://www.oxfam.org/en/west-africa-extreme-inequality-numbers#:~:text=In%202019%2C%20we%20revealed%20that,regions%20of%20the%20African%20continent>
- [3] M. Endalew, Belay, D. Tsega, N. *Limited handwashing facility and associated factors in sub-Saharan Africa:ooled prevalence and multilevel analysis of 29 sub-Saharan Africa countries from demographic health survey data*, 2022[Online]. Available: <https://bmcpublichealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12889-022-14390-4>
- [4] M. Schwikowski, Why fewer Africans are able to own land, DW News, 2021. [Online]. Available: <https://www.dw.com/en/dwindling-number-of-africans-own-land/a-56273543#:~:text=With%20the%20rise%20of%20corporate,the%20help%20of%20land%20committees.>

- [5] I. Adekunle, *Surmounting Challenges in Tax Revenue Collection in West Africa: A Precedential Insight*, AfronomicsLaw, 2021. [Online]. Available: <https://www.afronomicslaw.org/category/analysis/surmounting-challenges-tax-revenue-collection-west-africa-precedential-insight#:~:text=Unclear%20governments%27%20mandates%20and%20policies,enhancement%20technology%20are%20the%20major>
- [6] *WHERE ARE AFRICA'S BILLIONS?*, Transparency International, 2019. [Online]. Available: <https://www.transparency.org/en/news/where-are-africas-billions>
- [7] *West Africa*, United Nations, Security Council - Counter-Terrorism Committee. [Online]. Available: [https://www.un.org/securitycouncil/ctc/content/west-africa#:~:text=West%20Africa%20faces%20an%20extremely,the%20Greater%20Sahara%20\(ISGS\).](https://www.un.org/securitycouncil/ctc/content/west-africa#:~:text=West%20Africa%20faces%20an%20extremely,the%20Greater%20Sahara%20(ISGS).)
- [8] *Democracy index*, Our World in Data, 2022. [Online]. Available: <https://ourworldindata.org/grapher/democracy-index-eiu>
- [9] A.I. Johnston, *The Failures of the 'Failure of Engagement' with China*, [Online]. Available: <https://newuniversityinexileconsortium.org/wp-content/uploads/2021/08/Failure-of-Engagement.pdf>